

הלשון הצבאית העברית – דרכי המינוח, חידושים והמצאות

סקירה היסטורית

יסודותיו של המינוח הצבאי בעברית ראשיתם ב־1917, עם תחילת הגיוסים בלונדון לרגימנט "קלעי המלך", אותם גדודים של חיילים יהודים שהוקמו ביזמתו של זאב ז'בוטינסקי ויועדו לפעול במסגרת הצבא הבריטי במלחמת העולם הראשונה. הניסיון הראשון להכנת רשימה שיטתית של מונחים צבאיים נזקף לזכותם של סגן זאב ז'בוטינסקי וסגן משנה אדווין הרברט סמואל,¹ שערכו רשימה דו־לשונית העשויה שני טורים: טור אנגלי ולצדו תרגום עברי (טור שלישי הביא את תעתיק המונח העברי). רשימה זו נקראה "Hebrew Words of Command" (=מילות פיקוד בעברית).

הרשימה כללה מונחים ידועים וקיימים שנטענו במשמעות חדשה והונחו אז לראשונה לציון מדויק של יחידות צבא, כגון **גדוד**, **פלוגה** ו**כיתה**. מונחים אלו הוצגו במקורם בצירוף תווית היידוע – **הַגְדוּד**, **הַפְּלֹוגָה**, **הַכֶּתֶה**. המונח **צָרִיר** הוצע כתרגום למילה האנגלית Platoon אך לא התקבל, וכיום אנו אומרים **מחלקה**. מי שתמה על ניסיון החידוש **צָרִיר**, שכיום משמעותו אחרת לחלוטין, ייתן דעתו שמושג הקבוצה בעברית עשוי להיות מובע על ידי שורשים שעניינם חיבור וקיבוץ, וכך יש לנו **חבורה**, **קבוצה**, **אגודה**, **אוגדה** וכו'. מונח שהופיע ברשימה ושונה מאז

* מאמר זה הנו המשך למאמר "הנחת היסודות של הלשון הצבאית העברית" שפרסם אברהם עקביה בלשונו לעם נ (תשנ"ט), עמ' 134–142. חשיבות מיוחדת יש לשתף רשימות המילים שבסוף המאמר.

המערכת מודה לגב' אילת רנן, בוגרת החוג ללשון העברית באוניברסיטת תל־אביב, על עבודתה הרבה בהבאת המאמר לדפוס – היא טיפלה בכל החומרים שמאמר זה עשוי מהם, עיבדה אותם וערכה את הדברים עד שהגיעו לצורתם זו.

1. אדווין סמואל היה בנו של הרברט סמואל, הנציב הבריטי הראשון לארץ ישראל (1920–1924; בפי אנשי היישוב הוא נקרא "הראשון ליהודה"), אדווין שימש כפקיד בשירות המנדט והגיע לדרגת מנהל מחלקה. הוותיקים שבינינו זוכרים עדיין את שיחותיו ברדיו על "שפנגליש" (Palestinian English). בסוף תקופת המנדט הוא בחר להישאר בארץ לצורך שיפור המנהל הציבורי שלנו. למטרה זו פרסם את הירחון "המינהל". בזמנו אף מינה אותי לנציג "המינהל" בחיפה ובצפון.

הוא **טור**, לציון חיילים העומדים זה לצד זה. **שורה** ציינה חיילים העומדים זה מאחורי זה. רק לאחר שנים הוחלפו שני המונחים זה בזה, ו**טור** הפך לשורה אנכית (על המונח **טוראי** ראה להלן).

המחברים כללו ברשימה גם מונחים הדרושים לתרגול הסדר (כיום: תרגילי סדר), כגון **נוח**, **חזור**, **ימינה (פנה)**, **קדימה**, **לאחור**. גם כאן חלק מהמונחים התקבלו, ואף היו מהם שכבר שימשו בפי דוברי העברית באותו זמן. המונח **נוח** שונה היה בהגייטו ונוקד בשורוק ולא בחולם, ואילו הנוסח **יְמִינָה** (ולא יְמִינָה) נקבע באותה רשימה ונשאר כך. בפקודות תרגול הסדר מבדילים בין החלק הראשון (הפקודה) לבין החלק השני (הצו לביצוע). בעלי ההצעה קבעו כי הצו יינתן בצורת ההברה **הֵן**: **קדימה-הֵן**, **ימינה-הֵן** וכדומה. אולי ניסו לשחזר את הנהמה של מתרגלים מקצועיים (סמלים בריטים שהיו מופקדים על תרגול הסדר), אך ברור כי נוח יותר לחניכים לקבל פקודה בנוסח **קדימה צעד** או **ימינה פנה**. ניתן לומר כי רשימת מילות הפיקוד בעברית נקלטה באופן חלקי, והסיבה העיקרית לכך היא העובדה הפשוטה שלמעשה הפקודות ניתנו באנגלית.

לעומת הרשימה דלעיל שפר גורלה של החוברת "הרובה: מונחים עבריים". חוברת זו, שעל גבה מודפס "תמוז תרפ"א 1921", הוכנה בידי ועדת מומחים מאנשי "הראשון ליהודה", אחד הגדודים העבריים במלחמת העולם הראשונה. החוברת פורסמה בתור "הצעה למדרש הלשון" והחזיקה חידושים רבים. יש לציין כי רבים מהם נשארו בתוקף עד היום. מן המונחים הבולטים ברשימה זו: **כוונת**, **אֶתְנָח** (=מגרע משולש כעין אתנח בכוונת האחורית שבעזרתו מכוונים את הנשק למטרה), **בְּרִיחַ**, **הדק**, **משחולת** (=חבל או גליל מתכת דק שאל קצהו מחברים פיסת בד ומשחילים אותו לתוך קנה של רובה כדי לנקותו), **נצרה**, **פְּנָה** (=מכשיר שמשענים עליו דבר מה), **כידון**.

העבודה היסודית והעיקרית בקביעת מונחים צבאיים בעברית החלה עם הקמתה של "לשכת ההדרכה המרכזית" (לְהַד) בשנת 1936 על ידי יעקב דורי, שהיה אז מפקד מחוז חיפה של ההגנה. במקביל הוקמה הוצאת "לנוטר", והיא פרסמה תרגומים עבריים של ספרות צבאית בריטית רשמית. הספרון הראשון שיצא בלְהַד היה "תרגילי סדר". רוב המונחים בו היו המונחים המקובלים בהגנה באותו זמן, אולם נוספו בו גם מונחים חדשים, כגון **לימין שור** (Eyes-Right), **הַצֵּג נשק** (Order-Arms), **תְּלֵה נשק** (Sling-Arms), ובמיוחד **דָּגֵל נשק** (Present-Arms).

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, בספטמבר 1939, יצא לאור הירחון "מערכות", ולו יועצים לשוניים רבים, בהם אברהם שלונסקי ונתן אלתרמן. גם בירחון זה, בדומה לחוברות של הוצאת "לנוטר", תורגמו מונחים רבים מאנגלית ואף מגרמנית. דוגמה להתלבטות בתרגום מונח: מה שנקרא בפינו **מַצְנֵחַ** נקרא בגרמנית Fallschirm, דהיינו 'סוכך נפילה', ולפיכך הוצע לקרוא לצנחן **סוככן**.

לאחר דיונים מרובים והתייעצות עם היועצים הלשוניים של הירחון ועם יעקב דורי נקבעו לבסוף המונחים המוכרים **מִצְנֵחַ וְצִנְחָן**.

לשכת ההדרכה המרכזית פרסמה כאמור חומר מקורי שהוכן על ידי המדריכים הראשיים של ההגנה. במסגרת זו ראו אור החוברות "אימוני שדה" (כיום: שָׂדָאוֹת) ו"אימוני לילה", שלצורך פרסומן היה כמובן הכרח לקבוע מונחים צבאיים עבריים. מרבית המונחים הללו נקבעו בתקופה הראשונה של לְהָד, בשנים 1936–1942.

היועץ הלשוני שלנו בְּלֶהָד היה סעדיה ראובן גולדברג, שהיה חבר ועד הלשון העברית, עורך החוברות הראשונות שהוציאה ההגנה לאור (ביניהן "הפרָבְלוֹס"), עורך שתי החוברות הראשונות של "מערכות" וכאמור גם "העורך הלשוני" של לְהָד (מונח זה לא שימש אותנו באותם ימים). גולדברג היה לנו מורה ומדריך וסייע לנו לחדש מונחים רבים, בעיקר בתחומי הנשק והטקטיקה. רשימה חלקית של המונחים, מהם חידושים גמורים ומהם רק חידושי משמעות, מוצגת בנספח א (להלן אדון במונחים אחדים ובמקורותיהם).

כאמור, "תרגילי סדר" היה הספרון הראשון של לְהָד. המדריכים קבעו כי נשתמש בעיקר במונחים המקובלים או לפחות בתרגומים ישירים מאנגלית. תרגומים אלה מספרים רשמיים באנגלית הופיעו בדפוס בתור "ספר עזר לשוטרים המוספים". אמנם כל ספר בריטי מסוג זה היה מסומן במילים "כל הזכויות שמורות לכתר", אולם מעולם לא קיבלנו זכות תרגום מה"כתר". ספרים אלו היו בגודל של חצי עמוד (כלומר כ-7–8 ס"מ), ונכתב עליהם "50 מא"י", כלומר 50 מיל ארץ-ישראלי או 50 אלפיות הלירה. החוברות המקוריות נכתבו כולן בסטנסיל. זו הייתה השיטה המקובלת באותו זמן; הן נכתבו במכונת כתיבה בלי סרטים, בעזרת שעווית מחוררת.

מלאכת התרגום לא הייתה קלה. עדיין לא היה בידינו מילון עדכני, וחסרו לנו מילים יום-יומיות. זכור לי כי נדרשנו לתרגם את החוברת הצבאית "Application of Fire". התרגום הראשוני של החוברת נעשה בידי יעקב דורי עצמו. כיצד נתרגם את המילה Application? הדפסנו חוברת בשם "מתן האש ושימושה", עד שקם לנו מושיע (דומני כי היה זה משה שרת) שהציע את המונח "יישום".² באותה תקופה פורסם גם הספר "החוגר" בהוצאת "מרכז הפועל", ונציגו קיבלו את רשותנו להעתיק את "תרגילי סדר" וחלק מ"מונחי קרקע". השפה העברית נתעשרה במונחים חדשים לרכיבה ולסיסות. עורך הספר היה זאב שרף, מזכיר הממשלה הראשון ושר המסחר והתעשייה. התרגום של "מונחי קרקע" היה חשוב ביותר כי שימש יסוד לתרגום מפות היישובים של הכפרים הערביים.

2. במשך שנים התנגדה האקדמיה למונח זה ולנגזרותיו, ואישרה אותו רק בתשמ"ד (1984).

במהלך מלחמת העולם השנייה הוקמה הג"א (=התגוננות מפני גזים והתקפות אוויר). הג"א הכינה חוברות מתורגמות רבות שעברו עריכה של לָהֶד, אך חידושי הלשון שבהן היו של המתרגמים. הרי כמה חידושים בולטים: **איפול**, **האפלה**, **מסכת גז**, **אטימה בפני גזים**, **מסנן**.

עם הקמת צבא הגנה לישראל ב-1948 נתעורר ההכרח לקבוע דרגות וסימניהן. דרגות החוגרים הן **טוראי**, **רב-טוראי** ו**סמל**. בתחילה נקבע, כפי שציינתי לעיל, כי קבוצת חיילים העומדים זה לצד זה תיקרא **טור** ואילו קבוצת חיילים העומדים זה מאחורי זה תיקרא **שורה**. כך נהגו כאמור במשך שנים עד למהפך. למעשה היינו צריכים לומר "שוראיי" ו"רב-שוראיי" או "שורן" ו"רב-שורן", אך המהפך לא הושלם, וכך נקבעו המונחים **טוראי** ו**רב-טוראי**. נמצאנו למדים כי הטוראי נקרא כך משום שהוא חייל "מן הטור". המונח **סמל** שימש בלשון ההגנה מונח כללי המתרגם את Non-Commissioned Officer (= **סגן מחוז למניין**) האנגלי, והוא בנוי אפוא מראשי תיבות. בהתאם לכך תרגמנו את שם הקורס הידוע של אורד וינגייט בעין חרוד "הקורס לסמלים עבריים". עם הזמן הפך מונח זה לדרגה נפרדת, ולה נוספו סמל ראשון, רב-סמל וכו'. בהמשך נולדו גם רב-סמל ראשון ומתקדם. כמו כן חודש המונח **נָגֵד** כדרגה הניתנת לאנשי צבא קבע: רב-נגד רגיל ובכיר. המונח **רב** קיבל עתה שתי משמעויות: רב כתחילית לציון דרגה (רב-סמל, רב-נגד, רב-סרן וכו') ורב צבאי.

עד ליציאת פקודות המטכ"ל הנוגעות לסימני הדרגות היה תוארם של המפקדים בהתאם לתפקידם: מפקד כיתה, מפקד מחלקה, מפקד פלוגה וכו'. בניגוד לשמות הדרגות, ההוראה באשר לסימני הדרגות ניתנה רק בהמשך שנת 1948. לאחר שהבריטים התפנו מאזור חיפה, ב-30 ביוני 1948, הגיע ראש הממשלה דוד בן-גוריון לביקור והתקבל במסדר חגיגי בתחנת הרכבת החדשה. חיל הים הופיע לראשונה מול ראש הממשלה במדיו הלבנים, אך ללא סימני דרגות. לצורך המסדר לבשתי חולצת וִיֵּלָה (viyella), שריד מימי הצבא הבריטי, ללא כתפות כלל.

שש דרגות קצונה נקבעו במהלך ההפוגה השנייה במלחמת העצמאות, בחודש יולי 1948: **סגן** (לאחר זמן: סגן משנה), **סגן ראשון** (לאחר זמן: סגן), **סרן**, **סגן אלוף**, **אלוף**, **רב-אלוף**. ביוני 1950 נוספה דרגת **אלוף משנה**. דרגת **תת-אלוף** היתוספה רק לאחר מלחמת ששת הימים (יולי 1968), עם התפתחות והתעצמות הכוחות המזוינים. שתי הדרגות הראשונות שינו את שמן כאמור, וכיום אין בצה"ל סגן ראשון ושני, בניגוד למצוי בצבאות מדינות ערב בעקבות המינוח באנגלית (מולאזם אוול ומולאזם ת'אני). שתי דרגות קצונה אלו ודרגת הסרן מיוצגות על ידי סמל ה"ארון" – כינוי לצורת המלבן שעליו מוטבע ענף הזית.

הדרגות רב-סרן, סגן אלוף ואלוף משנה מיוצגות על ידי סמל עלה הגפן (המכונה כיום "פלאפל"), מעלה אחד עד לשלושה. ברוב מדינות ערב, לעומת זאת,

משמש סמל הכתר. האמריקאים מציינים את דרגת רב־הסרן על ידי כוכב מוזהב, ודווקא דרגת סגן האלוף, הגבוהה יותר, מצונית על ידי כוכב מוכסף. העדפת הכסף על הזהב נובעת מן ההיסטוריה של העם האמריקאי, ומקורה ברצון להימנע משינויים מיותרים ולא דווקא בהחלטה מכוונת. משלהי המאה השמונה־עשרה התהדרו בעלי הדרגות הגבוהות בצבא האמריקאי בסמלים של כוכבים זהובים וכסופים גם יחד. בשנת 1851 הוחלט לאחד את צבעי הדרגות הגבוהות ולקבוע צבע אחד בלבד. צבע הכסף נבחר פשוט מפני שדרגות הכסף היו נפוצות בקרב המפקדים יותר מדרגות הזהב.

עוד לפני שפורסמו פקודות המטכ"ל נעשו ניסיונות לקבוע את סימני הדרגה גם בחיל האוויר הצעיר (שנקרא אז שירות האוויר). אחד מחברי, מהנדס במקצועו, גויס לחיל האוויר הבריטי בדרגת Squadron Leader (המקבילה לרב־סרן) ומונה בהמשך שירותו למפקד שדה התעופה ברמת דוד. שם ניסה להכניס לשימוש סימני דרגה כדוגמת המצוי בחיל האוויר הבריטי, כלומר פסי בד (מפס אחד עד לשלושה). ה־Squadron Leader קיבל שלושה פסים: שניים רחבים ובאמצע פס שלישי צר. כל הסימנים הללו בוטלו עם פרסום הפקודות. רק חיל הים התמיד בשיטת הפסים הזהובים לאורך השנים, דוגמת חיל הים הבריטי וחילות הים בעולם כולו.

דרגות הקצונה הבכירות הן כידוע האלוף ורב־האלוף,³ הוא הרמטכ"ל, מפקד הצבא. לאלו ניתן סמל של חרב וענף של זית מוצלבים (בסלנג: "חרבות" או "איקס"). מן הראוי להזכיר כי בבריטניה קיימות הדרגות האלה, בסדר יורד: Major General, Lieutenant General ו־General. לכך סיבות היסטוריות שאינן מענייננו.

תפקיד חשוב היה ליועדת הקבע למונחי צבא, הוועדה העליונה שהוקמה בשנת 1949. עם חבריה נמנו למשל אשר ברש, איש ועד הלשון ונשיא אגודת הסופרים, וד"ר עלי איתן, מזכיר ועד הלשון. ועדה זו קבעה מאות מונחים עד שתפקידה הועבר לחילות השונים, ואלה קבעו או חידשו מונחים נוספים רבים הנמצאים בשימוש עד היום. למשל חיל הקשר והתחזוקה חידש בין השאר את המונחים **קשר**, **דממת אלחוט**, **מפתח כתב סתר**, **אלף-בית פונטי ועורק**. המונח **מרעום** (חידוש גמור) מיוחס לחיל החימוש, ואילו חיל הים מנכס לעצמו את המונחים **אמפיבי** (בעבר: דר־חיל), **אוניית קרב ואוניית מערכה**, **יוקֶשֶׁת** (לאחר מכן: **מֶקֶשֶׁת**), **מעבורת ומעבוראי** (=איש מעבורת), **נחתת**, **סיירת**, **ספינת**

3. ראה מאמרו של יצחק אבישור, "על 'אלוף' ועל 'רב אלוף' – לגלגול משמעויות המונחים מן העברית המקראית עד לעברית החדשה", העברית ואחיותיה א (תשס"א), עמ' 122.

טיילים (סטייל), **קוער** (keel) ועוד. חלק ממונחי הים חודשו על ידי החבל הימי לישראל.⁴

הגדיל לעשות חיל האוויר, שהיה זקוק למאות מונחים חדשים. הוקמה ועדה מיוחדת בראשותו של סא"ל גדעון אלרון ובהשתתפותו של נתן שיפריס, חבר ועד הלשון העברית, ואלו עיקרי חידושיה: **צלף** (=מוכה, שצלפו עליו), **דָש** (=משטח מבוקר בכנף המטוס המשמש בעיקר להגדלת כוח העילוי או הגרר של המטוס), **הזדקרות**, **חופה** (Canopy), **מוט היגוי**, **נסיקה**, **עילוי** (Lift), **תא הטייס**. כמו כן הומצאו שמות ליחידות השונות של החיל: **גף**, **טייסת** (גפים אחדים), **כנף** (שתי טייסות ויותר), **להק** (שתי כנפות ויותר).

עם הקמת צה"ל והמטה הכללי נדרשו גם מונחים חדשים לאגפים השונים. במיוחד היה צורך לטבוע מונחים בעבור אגף כוח אדם, ואלו אחדים מהם: **אייש**, **גיוס חובה**, **הצבה** (ליחידת רישום מסוימת), **השמה** (=קביעת שיוך חילי או שינויו), **חיול**, **מצבה**, **צווי גיוס**, **רשימה מקובצת**, **שיבוץ**, **תקן** (=הרכב של יחידה מסוימת). בפעילות זו של החידוש נקבעו גם מונחי הגישור וכן נוספו מונחים מתחום ההנדסה: **גשר ביילי וגשר אווירי** (תרגום מלועזית), **גשר צף**, **כבש**, **עמוד מעקב** ועוד.

התקופה השנייה של להקד הייתה בשנים 1942–1951. גם היא מצטיינת בהמצאות מרובות, למשל **אלתור** (ומכאן **אלתור**) ו**ודא** (מלשון ודאי), וגם בה נטבעו לפי הצורך מונחים כלליים לשם הסבר ותרגום. הואיל והייתה זו כרגיל עבודת צוות, קשה לייחס את ההמצאה לאדם מסוים, אולם אוכל לקבוע כי הכוונה בעיקר לרפאל שפירא, שבשנים 1942–1949 היה ממונה בהגנה ולאחר מכן בצה"ל על מה שנקרא כיום "מדור המינוח והפרסומים". עוד מונחים שנקבעו בתקופה השנייה של להקד: **אוויראות** (=ידע ויכולת להפעיל כלי טיס או לפעול במסגרת צוות אוויר), **אוניית און** (Capital Ship), **אש תחימה** (Bracketing Fire), **איתור** (=גילוי, מציאת מקומו של אדם או של דבר), **גבול מוחשי ולא מוחשי** (Defined Border and Undefined Border), **גרור** (=קרן הנקשר אל כלי רכב ונגרר אחרי; Trailer), **גרור נתמך** (Semi-Trailer), **הצפנה**, **זביל** (=נרתיק לנשיאת פצצות, טילים וכדומה; Container), **לחמה זעירה** (=לחימה של כוחות הפועלים בקבוצות קטנות, בעיקר מאחורי קווי האויב; Guerilla Warfare), **מטען** (=כמות של חומר נפץ המשמשת מילוי לתחמושת), **מצידית** (=ביצור קטן ונמוך שחלקו העיקרי מתחת לפני האדמה; Pill Box), **מצלוב** (=מחסום מיטלטל עשוי תיל דוקרני המתוח בין צלבי עץ, במקום "חמור ספרדי"), **רֶחֶפֶת** (=רכב מצויד

4. אגודה להכשרה ימית ולהעמקת התודעה הימית שנוסדה בתקופת היישוב, בשנת 1936. לאחר הקמת המדינה הפכה האגודה למוסד גג של אגודת הספורט הימי.

בכריות אוויר המאפשרות לו לנוע מעל האדמה; Hovercraft), **משחית טנקים**, **מתנייע** (Self Propelled), **נותב** (=קליע, פגז או טיל ממולאים בחומר כימי הפולט אור בזמן מעופם באוויר ומאיר את מסלולם לצורך תצפית אש; Trailer), **נסיגה ללא לחץ**, **נסיגה תחת לחץ**, **סובה**, **סתֶרֶשֶׁף** (=עיצוב מיוחד לקצה הקנה של הרובה שמטרתו פיזור רשף הירייה, כדי למנוע זיהוי של מקור הירי), **עמדת תובה** (=עמדה בגוף הטנק; Hull Down), **פֶּצֶצֶת שֶׁהָהּ** (=פצצה המכוונת לשעה מסוימת על ידי מנגנון השהיה; Delayed Action Bomb), **קופיץ יער**, **תברואן** (=מומחה בתברואה), **תספוקת** (=כלל הפריטים המיועדים לצריכה שוטפת ומסופקים לגייסות, כגון מים, דלק, מזון, תחמושת וכדומה), **תת־קצינ** (Warrant Officer).

בסוף שנת 1944, בעודי בשירות הבריגדה היהודית, באתי לידי הסכם עם "מערכות" על הוצאת "המילון למונחי צבא". במהלך שירותי בבריגדה פרסמתי את "רשימת הַזֶּנֶד והחגור של החיל", שהייתה חלק ממכלול ההמצאות של לָהֶד. רוב המונחים התקבלו בקרב החיילים פרט למונחים אחדים שלא הצליחו להחליף את שהשתרש בפייהם מהרגל. לדוגמה הכול המשיכו לומר **מסֶטינג** (בשיבוש הידוע בתוספת g בסוף המילה; במקור: Mess-Tin) ולא **פִּינֶד**, וכן **קיטבג** (Kit-Bag) ולא **מִזוּוד** (מקורה של מילה זו ארמזי) כפי שהצעתי ברשימתי. פרסומו של המילון לא נסתייע ונדחה משנה לשנה. בינתיים התפתחה הלשון הצבאית התפתחות גדולה, הן בתרגומם של מונחים צבאיים והן בתרגומם של ביטויים אחרים הקשורים בעבודת הצבא. "המילון למונחי צבא" יצא בסופו של דבר בהוצאת "מערכות" בשנת 1951.

בשנת 1957 יצא לאור הספר "מונחים צבאיים" על ידי המטה הכללי של צה"ל, והוא אף פורסם במהדורות נוספות בשנים 1965 ו-1980 בשם "המילון למונחים צבאיים". בשנת 1998 יצאה לאור מהדורה חדשה ומורחבת של המילון, בעריכתו של קמ"ט העריכה והמינוח של צה"ל שמשון הופמן, ששמה "המילון למונחי צה"ל". למהדורה זו נוספו גם מילון אנגלי-עברי, קיצורים וראשי תיבות בצבאות זרים. לאחר השוואה מדוקדקת עם המונחים הקודמים ועם "המילון למונחי צבא" שפרסמתי ב-1951 הכינתי רשימה של מונחים מן התקופה האחרונה. אציין שמונחים אלה חודשו ברובם על ידי האקדמיה ללשון העברית לצרכים שונים ולתחומי חיים שאינם קשורים בשפה הצבאית דווקא. בניגוד לחלק מן המונחים הנידונים כאן, שהומצאו לצורכי השפה הצבאית ויצאו את תחומה לשימוש כללי, רבים מן המונחים שברשימה עברו מתחומים כלליים אל השפה הצבאית ונקלטו בה. למשל **בָּלֵט**, הנמצא ב"מילון למונחי צה"ל" המחודש, הוא מונח השייך לשני תחומים – רפואה וספרנות, אך הוא הוכנס אל השפה הצבאית כמונח נרדף **להגבהה**, **הרמה** (באנגלית Elevation). מונח אחר הוא **זוטר**, השייך לתחום

המנהל הציבורי דווקא אך מקובל גם בשפה הצבאית לציון דרגה שאינה בכירה. המונח **טיל** שייך לתחום המכניקה, ואילו המונח **אגד** שייך לתחום הקשר האלקטרוני אך מציין בשפה הצבאית קבוצה (Group). רשימתם המלאה של מונחים אלה בנספח ב.

דרכי המינוח

עוד בראשית הדרך של המינוח הצבאי העברי נעזרו העוסקים בדבר במקורות. מונחים רבים נלקחו מן המקרא, אך גם מן המשנה והתלמוד ואף משירת ביאליק. למונחים שנבחרו ניתנו מובן מוגדר מבחינה צבאית וכן תרגום לועזי.

המונחים **גדוד** ו**פלוגה**, מן הרשימות המוקדמות של ז'בוטינסקי וסמואל, הן מילים מקראיות (כגון "גדודי צבא מלחמה" [דברי הימים א ז, ד]; "ועמדו בקדש לפלגות בית האבות" [שם ב לה, ה]). מאוחר יותר חידשנו בלֶה את המונח **פְּלָגָה**, על יסוד הפסוק הידוע משירת דבורה – "פְּפִלְגֹת ראוּבֵן גדלים חקקי לבי" (שופטים ה, טו). המונח **טווח** חודש גם הוא בתקופה זו, והופיע לראשונה בספר "האקדח" שהוציא לאור האצ"ל וערך יונתן רטוש. רטוש המשורר תרם וחדש מילים רבות, ובהן מונח זה, שמקורו בדרשה בבראשית רבה (נג, יג; מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 572): "שני טוחים בקשת – מיל", על סמך הצירוף "כְּמִטְחָנִי קשת" בסיפור הגר וישמעאל (בראשית כא, טז). על פי המונח הזה חידשנו את **מטווח וטייח**.

שני מונחים חשובים נוספים השאובים מן המקרא הם **פגז** ו**מרגמה**. הראשון מקורו ביחזקאל כו, ט: "ומחי קִבְּלו יתן בחמותיך". סעדיה גולדברג הפנה אותנו לתרגום יונתן: "ומחת פגזוהי". בעקבות זאת הציע גולדברג **פְּגֹזָה** או **פְּגֹזָה**, ואילו אני הצעתי **פגז**. לבסוף הכריע יעקב דורי לטובת **פגז**, המקובל עד ימינו. ממילה זו יצאו החידושים **הפגזי והפגזה**. **מרגמה** היא מילה יחידאית במקרא הבאה במשלי כו, ח: "כצרור אבן במרגמה", ומפורשת כמין בליסטרה או כערמת אבנים.

השורש אג"ף (שעניינו 'חילות צבא') ונטיותיו במערכת הפועל באים מן הפסוק "על הרי ישראל תפול אתה וכל אֶגְפֶיךָ ועמים אשר אתך" (יחזקאל לט, ד) ומעוד שישה פסוקים בפרקים שונים בספר יחזקאל. כך גם המונח **בְּקָרָה**, מילה יחידאית הנמצאת ביחזקאל לד, יב: "בְּבִקְרַת רועה עדרו". מונח זה הוא דוגמה לחידוש חיוני של מילה שיש לה שימוש נרחב גם מחוץ לצבא. מספר ישעיהו נלקח מ**מוצב** (Post): "וצרתי עליך מִצָּב" (כט, ג), שבא במקום המונח הכללי **עמדה**.

ממונחי חיל האוויר אציין את **נְסִיקָה**, שחודש על ידי הוועדה המיוחדת בחיל האוויר על פי תהלים קלט, ז-ח: "אנה מפניך אברח; אם אסק שמים שם אתה", ואת **צנחן ומצנח**, שחודשו בהשראת הסיפור של עכסה בת כלב ביהושע טו, יח: "ותצנח מעל החמור".

שני חידושים נוספים של לָהֵד על פי המקורות נוגעים בדרגות הצבא, והם **קצין** ו**סרן**. שני השמות מופיעים פעמים מספר במקרא – **סרן** בצירוף "סרני פלשתים" (למשל שופטים ג, ג), ואילו **קצין** מופיע בפסוקים אחדים, שהמתאים שבהם לענייננו הוא משלי ו, ז: "אשר אין לה קצין שָׁטֵר ומשָׁל". המונח **נָגֵד** חודש על יסוד המילה הארמית **נְגוּדָא** ('מנהיג'), המצויה בתלמוד הבבלי פעמים אחדות (גם המונח **זוּד** מקורו ארמית). הטוראי, הדרגה הזוטרה ביותר בצה"ל, זכה להיקרא על שם טור אבני החושן של כוהן בית המקדש, והשורה, שמה של צורת סידור הטוראים, באה מלשון המשנה: "הכהנים עומדים שורות שורות" (פסחים ה, ה). מונח נוסף שניתן לקשרו למשנה הוא **שֵׁן הַחֹלְצָת**, ללא תווית היידוע בתחילת הצירוף וכמקובל בלשון חכמים. מורנו סעדיה גולדברג חידש מונח זה בהתבססו על צירופים כגון "פרים הנשרפים". מונח שניתן לייחסו לעברית בת זמננו הוא **מטוס**, והוא בא מן השורש טו"ס המופיע בשירו של ביאליק "רוץ בן סוסי", אף שניתן לקשרו לאיוב, ט, כו: "כנשר יָטוּשׁ עלי אֲכַל".

דרך אחרת ליצירת מונחים הייתה כאמור תרגום, לרוב מן המונחים הצבאיים הבריטיים. הנה דוגמאות אחדות לתרגום ישיר: **איפוס** (Zeroing), **הגנה היקפית** (All Round Defense), **החטאה** (Miss), **כדור שוטה** (Stray Bullet), **כדור תשוש** (Spent Bullet), **משרד הפלוגה** (Orderly Room), **פקוד** (Subordinate), **פקודות צפונות** (Sealed Orders), **קֶשֶׁר** (Signals), **שְׂבָאי** (Captor), **שדאות** (Field Craft), **שירות חשאי** (Secret Service), **תצלום אווירי** (Air Photo), **תיל ממעיד** (Trip Wire). לקטגוריה זו אפשר להוסיף מונחים אחדים שלא תורגמו לעברית ונשארו בשימוש הצבאי כמילים לועזיות שנטמעו בשפתנו: מונחים **כמסטינג** ו**קייטבג** שהזכרתי לעיל וכן **קוד** (Code).

שני מונחים מיוחדים שלא תורגמו אך נקלטו בהצלחה במערכות השם והפועל העבריות הם **סנכרון** ו**נטרול**. אלה הומצאו במיוחד לצורך המילון למונחי צבא ואף זכו לביקורת של עיתון "הארץ" במדור "עוזי ושות'".⁵ כידוע מונחים אלה נקלטו בשפה האזרחית ומשמשים בתחומי חיים שונים.

דרך נוספת ליצירת מונחים היא התכה של שתי תיבות (או נוטריקון) למילה אחת. דוגמה לכך היא המונח **דוח**, שיצרנו בתקופה הראשונה של לָהֵד מראשי התיבות של "דין וחשבון". המונח התגמש והפך לשם עצם בפני עצמו ואף עבר אל מערכת הפועל: **דיווח** ושם הפעולה **דיווח**, כמו המונח **סִמָּל**, שהתפתח מראשי תיבות והפך לשם עצם. **עדכני** הוא דוגמה למונחים שנוצרו משתי מילים נפרדות; גם הוא יצא את גבולות השימוש הצבאי והתקבל בקרב האזרחים, וממנו התפתחו **עדכון**, **מעודכן** ועוד.

5. על מדור זה ראה במאמרה של יעל רשף בחוברת זו, עמ' 231.

נספח א

מונחים מן התקופה הראשונה של להד (1936–1942)⁶

Camouflage	הסוּאָה	Security	אַבְטֶחָה
Post	הַצֵּב, מַצֵּב	Flank	אַגֵּף
	הַצָּג נֶשֶׁק	Airplane	אֵירוֹן
Individual Stalking	הַתְּגַנְבוֹת יְחִידִים	Balance	אָזֶן
Equipment	זֶנֶד	Alarm	אַזְעָקָה
Fire Hose	זְרָנוֹק	Water Proof	אַטִּים
abotage	חֲבָלָה	Fighter	אִישׁ מִלְחָמָה, לוֹחֵם
Load-Bearing Equipment	חֲגוֹר	Zeroing	אַפּוֹס
Long Range	חֲדִירָה לְטוֹחַ אֶרֶץ	Immediate	בְּהוֹל
Penetration		Military Court	בֵּית דִּין צִבְאִי, בֵּית דִּין שְׁדָה
	חוֹמַת מַפְנֵעַ	Seniority	בְּכוּרָה, בְּכִיר
	חוֹתָלוֹת	Hostage	בּוֹן עֲרֵבָה
	חֲטִיבָה	Control	בִּשְׁרָה
Brigade Group	חֲטִיבָה מְגֻבֶּרֶת	Pommel	גֶּבֶר אֶפֶף
Soldier	חֵיל	Army Corps	גִּיס
Corps	חֵיל	Troops	גִּיסוֹת
Stockade	חֲפוּף	Scout	גֶּשֶׁשׁ
Aperture	חֲרִיר	Standard Bearer	דָּגֶלֶן
Range	טוֹחַ	Present Arms	דָּגֵל נֶשֶׁק
Stray Bullet	כִּדּוּר שׁוֹטָה	Model	דָּגָם
Spent Bullet	כִּדּוּר תִּשּׁוּשׁ	Report	דּוֹחַ
Picket	מִזְקָף	Dummy	דָּמָה
Aircraft	מָטוֹס	Revetment	דָּפוֹן
Radar	מַכִּ"ם	Rank	דָּרָג
Drawn Battle	מִלְחָמַת תִּיקוּף	Local Rank	דָּרָגַת יִצּוּג
Catapult	מַעוֹט	Red Tab	דֶּשׁ אָדָם
Machine Gun	מַקְלָע	Secure	הַבְטָחָה
Mortar	מִרְגָּמָה	All Round Defense	הַגָּנָה הַקָּפִּית
Decoy	מִשְׁאָת	Miss	הַחֲטָאָה
Stapes	מִשְׁוֹרֶת	Shoulder-Arm	הַכְתָּף נֶשֶׁק
Orderly Room	מִשְׁרָד הַפְּלָגָה		

6. הרשימה לקוחה מספרי "לשון נולדה" (חיפה 1992).

Ammunition Depot	קרפף תחמשת	Non-Commissioned Officer	נגד
Signals	קשר	Take Control	נטל פקוד
Regiment	רגימנט	Neutralize	נטרוול
Spear	רמח	Dud Shell	נפל
Pike	רמח פבד	Synchronization	סנכריון
Dispatch Rider	רץ רוכב	Shell	פגז
Captor	שבאי	Troop	פלגה
Field Craft	שדאות		פס
Ranker	שוך	Sealed Orders	פקודות צפונות
Saber	שלח	Subordinate	פקוד
	שמור	Demilitarize	פרז
Secret Service	שרות חשאית		פשיטת בז
Defeatist	תבוסן	Near/Off Side	צד שמאל/ימין
Wiring	תיוול	Snipe, Sniper	צלף, צלף
Trip Wire	תיל ממעיד	Parachutist	צנחן
	תפקוד	Steel Helmet	קובע פלדה
Air Photo	תצלום אווירי	Code	קוד
Establishment	תקן	Pay Officer	קצין שלם, קצין תשלומים

נספח ב

מונחים מאוחרים שנוספו למילון למונחים צבאיים (לאחר 1951)

Misfire	איור	Data Processing	אבטחת מערכת
Manning, Stationing	איוש	System Security	מידע
Misfire (Tank Gunner)	אין ירי	ABC (Atomic, Biological, Chemical)	אב"ד (אטומי, ביולוגי, כימי)
Location, Spotting	אכון	Tarpaulin	אברזין
Conditioning	אכשור	Synergism	אגבור
Unit Training	אמון יחידתי	Group	אגד
Collapsible Aerial	אנטנה שחילה	Division	אגדה
Bridge Delaunching	אסיפת גשר	Quartermaster	אגף הטכנולוגיה
Bullet-Proof Vest	אפוד מגן	General Branch	נהלוגיסטיקה
Characteristic	אפקן	Omega	אומגה
Tube Artillery	ארטילריה קנית	Restricted Area	אזור מגבל
Army, Field Army	ארמיה		

Echo Sounder	גֶּשׁוֹשׁ הָד	RPG (Rocket-Propelled Antitank Grenade)	אַר.פּי.גִי
Assault Bridge	גֶּשְׁרוֹן (עד 12 מ')	Precision Fire	אֵשׁ דִּיקָה
Truss Bridge	גֶּשֶׁר מְסֻבָּכִים	S.O.S Fire, Final	אֵשׁ סִפְנָה
Glider	דָּאוֹן	Protective Fire	אֵת הַתְּחָפְרוֹת
New Model	דָּגָם חָדָשׁ (דָּגְמ"ח)	Entrenching Tool	בְּגָדֵי אֲדוּי
Grease	דֶּהֶן	Evaporation Over garment Wetting Cap	בְּדוּקָאִי
Cistern	דוּת	Suspect	בִּהְרָת
Division	דִּיוִיזְיָה	Slick	בּוֹלֵט (בכלי ימי)
Jerry Can	דֶּלְקוֹן	Freeboard	בּוֹנֶקֶר
Microfiche	דֶּף זְעוּר	Bunker	בְּחוּץ מִקְוֵן
Prodder, Spike	דֶּקֶר (חיל הים)	Aim Corrector	בְּחֻזָּקָה קָצִין
Rock fall	דֶּרֶדֶרֶת	Homing	בִּיּוֹת, הַתְּבִיּוֹת
Intrusion Tracking	דֶּרֶךְ טֶשֶׁטוּשׁ	Military Court	בֵּית מִשְׁפָּט צְבָאִי
Dirt Road	דֶּרֶךְ פַּעֲלָה אֶפְשָׁרִית לְאוֹיֵב	Officers School	בֵּית סֵפֶר לְקַצִּינִים
Data Processing and Information Management System Department	הַאֲגָף לְמַחְשׁוּב וְלִמְעַכְרֹת מִידָע לְנְהוּל	Elevation	בִּלְיָצֶקֶרִיג (מלחמת בזק – מגרמנית)
Military Settlement	הַאֲחֻזּוֹת	Unclassified	בִּלְתִּי מְסֻנָּג (בִּלְמ"ס)
Blending, Merging	הַבְּלָעָה	IDF Recruitment	בִּסִּיס קְלִיטָה
Bridge Rolling	הַגְּלִילָה גֶּשֶׁר	Center	וּמִיוֹן (בְּקו"ם)
Territorial Defense	הַגָּנָה מְרֻחֶבֶת	Protection Hood	בְּרָדָס
Airlift	הוֹבְלָה בְּהֶטָס	Bad Lands	בְּתֵרוֹנוֹת
Sea Transportation	הוֹבְלָה בְּהֶשֶׁט	Ridge	גֵּב
Bridge Launching	הוֹשָׁטָה גֶּשֶׁר	Hummock	גִּבְנוֹן
Error in Elevation	הַחֲטָאָה לְטֶנֶן	Tugboat	גּוֹרֶכֶת
Line Error	הַחֲטָאָה לְקוֹ	Combustion Gases	גָּזִי שְׂרָפָה
Disembarkation, Beaching	הַחֲפָה (אל החוף)	Fifth Column	גִּיס חֲמִישִׁי
Feint	הַטְּעִינָה	Detector	גִּלְאִי
Containment	הַכְּלָה	Bogie Wheel	גִּלְגָּל מְרֻכָּב
Operational Decision	הַכְּרָעָה	Mine Detection	גִּלְוֵי מוֹקְשִׁים
Training	הַכְּשָׁרָה	Swell	גִּלִּי גְבוּעַ
Shock	הֶלֶם	Microwave	גֵּל מִיקְרוֹ
Human Engineering	הַנְּדָסַת אָנוּשׁ	Glider	גִּלְשׁוֹן
Human Factors	הַנְּדָסַת גּוֹרְמֵי אָנוּשׁ	Archives	גִּנְזָה

Video	חז"י	Motivation	הַנִּיעָה
Chemical Agent	חֲמָר לַחִימָה כִּימִי (חל"ד)	Salvaging	הַנְצָלָה
Initiator, Detonator	חֲמָר מְעוֹרָר	Flare Illumination	הַנְרָה
Hardware	חֲמָרָה	Aim-off, Switch	הַסָּט
Harassing Agents	חֲמָרִים מְטָרִידִים	Fault	הַעֲתָק
	חֲמָשֶׁת הַמִּיָּמִים: מִי, מָה, מָתִי, מָקוֹם, מְדוּעַ	Precision Bombing	הַפְצָצַת דִּיקָה
Proof	חֲסִין	Suggestion	הַשָּׂאָה
Economy of Force	חֲסִכוֹן בְּכֶחַ	Launching	הַשְׁקָה
Flap	חֲפִי		הַתְקַדְמוֹת תוֹךְ מַנְעַ
	חֲצָצִית	Displacement	הַתְקָה
Feasibility Study	חֲקָר הַתְּכַנּוּת, חֲקָר בְּצוּעִים	Icing	הַתְקַרְחוּת
Groove	חֲרִיק	Reserve Service	נְעֻדָּה לַתְּאוֹם שְׂרוֹת וּמְלוּאִים (נִלְתָּ"ם)
Parka, Snorak	חֲרָמוֹנִית	Coordination	Committee
Sash	חֲשָׁב		
Bumpiness	חֲתָחוֹת	National Emergency	נְעֻדוֹת מְלִ"ח
Maximum Range	טוֹחַ מְרָבִי	System Committees	
Operational Range	טוֹחַ פְּעֻלָּה		
Scrambler	טוֹרָר	Junior	זוֹנָר
Missile, Projectile	טִיל	Euphoria	זִחִירוֹת
Antitank Guided	טִיל (מִנְחָה)	Crawl	זִחִילָה
Missile	נֶגֶד טַנְקִים	Tracked Vehicle	זִחְלִית
Antitank Guided Missile	טִילָן	Real Time	זְמַן אֲמֶת
Gunner		Time of Arrival	זְמַן הַגָּעַ
Cruise Missile	טִיל שִׁיוֹט	Military Time	זְמַן צְבָאִי
Recruit (Training)	טִירוֹן	Sentinel	זָקִי
High-Tech	טֶכְנֹלוגִיָּה עֲלִית	Command Group	חֲבוּרַת פְּקוּדִים
Stratagem	טַכְסִיס		קְדָמִית (חֲפִ"ק)
Rolling	טַלְטוּל	Detainee	חֲבוּשׁ
Rescue Tank	טַנְק חֲלוּץ	Sector, Region	חֲבֵל
Flail Tank, Crab Tank	טַנְק מוֹרָג	Trauma	חֲבָלָה
	(לַפְרִיצַת שְׂדוֹת מוֹקָשִׁים)	Jagged	חֲדָדִי
Bullying	טָרְטוּר	Penetration	חֲדִירָה
Airtansportable	יָבִיל אֲוִיר		חֲדָר מוֹרָשֶׁת קָרָב; (מוֹר"ק) יְחִידָתִי
Crack Units	יְחִידוֹת בְּבָחָרוֹת	War Room,	חֲדָר מִלְחָמָה (חֲמִ"ל)
		Tactical Operations Center	
		Mate	חוֹבֵל
		Dune	חוֹלִית

Sound Locator	מֵאָזֶן קוֹל	Reserve Storage Unit	יְחִידַת מְחָסֵי חָרוֹם (נִמְ"ח)
Package	מֵאָרֶז	Attached Unit	יְחִידַת סָמָךְ
Insulator	מְבַדֵּד	Sniping Target	יַעַד צִלְפָּה
Transportable Structure	מְבִנָּה יָבִיל	Rear, Stern	נִרְכָּה (חֶלֶק אַחֲרִי)
Pylon	מְגִדוֹל	Tunic	נִרְכִּית (חֹלְצָה הַנִּלְבָּשֶׁת עַד לִירְכֵיִם)
Turbocharger	מְגִדָּשׁ	Redundancy	נְתִירוֹת
Mine-plour	מְגוֹב	Hollow Charge Round	פְּדוּר חֲלוֹל
Protection	מְגוּן	Pompom	פְּדוּרִית
Tape Measure	מְגִלּוֹל	High Explosive Round	פְּדוּר נֶפִיץ
Parade Ground	מְגֵרֶשׁ מְסֻדָּרִים	Gun Layer	פֶּנוֹן
Compartmentation	מְדוּר	Operation Sight, Peep Sight	פְּנֵת חֲרִיר
Regimetals	מְדֵי יָצוֹג	Epaulet	כּוֹתֶפֶת
Simulator	מְדֻמָּה	Sleeve (Insignia of Rank)	כּוֹתֶפֶת שְׁחִילָה
Hurry, Haste, Speed	מְהוּר	Aggressor Force	כּוֹ אֲדִם
Human Intelligence	מוֹדִיעִין	Blue Force	כּוֹ כָּחַל
	מְמַקְזְרוֹת חֵיִים (יוֹמִינֵט)	Calibration	כִּיּוֹל
Communication Intelligence	מוֹדִיעִין תַּקְשֻׁרַת	Housewife	כִּלְבוֹ לְכָלִי תַּפְיָרָה ("שְׂעוּרָה שְׁנֵינָה")
Modem	מוֹדֵם	Integration	כִּלּוֹל
Radar Observer (Operator)	מוֹפֵם (מַפְעִיל מְ"ם)	Vessel	כֵּלִי שֵׁט, סַפִּינָה
Geiger-Muller Counter	מוֹנֵה גִיגֶר	Mount	כְּנָה
Destination	מוֹעֵדָה	Subordination	כְּפִיּוּת
Amphibious Mine	מוֹקֵשׁ אֲמִפִּיבִי	Competence	כְּשִׁירוֹת
Acoustic Mine	מוֹקֵשׁ אֲקוּסְטִי	Secret Writing	כְּתָב סְמוּי
Induction (Influence) Mine	מוֹקֵשׁ הַשְׂרָאָה	Demolition Slab	לְבִנֵּת חֲבֵלָה
Resistant Mine	מוֹקֵשׁ חֲסִין	Grazing	לְחִיכָה
Antipersonnel Mine	מוֹקֵשׁ נֶגֶד אָדָם	Warfare	לְחָמָה
Antitank Mine	מוֹקֵשׁ נֶגֶד טַנְקִים	Electronic Warfare	לְחָמָה אֶלֶקְטְרוֹנִית
Shoe Mine	מוֹקֵשׁ נַעַל	Anti-Submarine Warfare	לְחָמָה נֶגֶד צוּלָלוֹת
Miniaturization	מִזְעוּר	ABC Warfare	לְחֶמֶת אֲבִ"ד
Sappers Mattress	מִזְנוֹן חֲבָלִינִים	Night Warfare	לְחֶמֶת לַיְלָה
Mine Layer	מִזְרַעַת מוֹקֵשִׁים	Envelopment	לְפִיתָה
Atropine Auto Injector	מִזְרֵק אוֹטוֹיִנְיֵקְטוֹר	Psychological Tester	מְאָבְחוֹן
Terrorist	מַחְבֵּל	Recognition Light	מְאוּר הָקֶר

Ground Corps	מפקדת חילות	Sub-Branch	מחלק
Command	השדה (מפקח"ש)	Mini Remotely	מטוס זעיר ללא טיס
All-round Defense Post	מצב הקפי	Piloted Vehicle	(מזל"ט)
Command Post	מצב פקוד	Interceptor	מטוס גורט
	מצב שליטה (משל"ט)	Task	מטלה
Parachute Flare	מצנר	Pickup Truck	מטענית
Lookout, Vantage Point	מצפור	Jumping Explosive	מטען קופץ
Encoding Machine.	מצפנה	Charge	
Enciphering Machine		Practice Target	מטרת אמן
Igniter	מצת	Zeroing Target	מטרת אפוס
Mount, Mounting	מקבע	Arrester Wires	מיתרי נחיתה
Medium Machinegun	מקלע בינוני	Container	מכולה
Heavy Machinegun	מקלע כבד	Drop Tank	מכל נתיך
Light Machinegun	מקלע קל	Radar	מכ"ם (מוציא כוון ומרחק)
Fata Morgana, Mirage	מראה תעתועים	Speed Trap	מכמנת
Signal Center	מרכז קשר	Shoulder Place	מכתוף
Spray Canister	מרכס	Reserves	מלואים
Beacon	משואה	Salt March	מלחה
National Economy	משק לשעת	Slidex	מלקוד
Emergency System	חרום (מל"ח)	Code Word	מלת קוד
Escarpment	מתלול	Slipway	ממשש
Battledress	מתנית	Tunneling	מנהור
Grip	מתפס, תפס	Helicopter Landing Patch,	מנחת
Antipersonnel	נגד-אדם	Helipad	
	נגד-טורפדות	Carrier	מנשא
Antimissile Warfare	נגד-טילים	Observation Screening	משוד
Battle Procedure	נהל קרב	Helicopter	משוק
Armored Personal	נושא גנסות	Assault Helicopter	משוק סער
Carrier	משרן (נגמ"ש)	Pavement	מסעה
Aircraft Carrier	נושאת מטוסים	Docking	מספון
Helicopter Carrier	נושאת מסוקים	Sling	מענב
Tracer	נותב	Lesson Plan	מערך שיעור
Landing Craft Tanks	נחתת טנקים	Controlled	מערכת השמדה
Bailout (Aim).	נטישה	Destruct System	מבשרת
Abandon (Land or Sea)		Global Positioning	מערכת נויט
Breach Loaded	נטען מכנס	System	לויני

Surveillance	סקירה	Thread	נימה
Sextant	סקסטנט	Evasion of Surveillance	נעור עקוב
Search	סריקה		נעלי חבלנים
Rigging Work	עבודות חוֹבֵל	Transportable Casualty	נפגע קביל
Outskirts	עבורי העיר	Issue	נפוק
Link	עורק	Napalm	נפלים
Valor Medal	עטור הגבורה	Soldiers Complaint	נציב קבילות
Distinguished	עטור המופת	Commissioner	החזילים
Service Medal		Withholding Fire	נצירת אש
Courage (Gallantry) Medal	עטור העז	Cannibalization	נצלול
Guard Mounting	עלית משמר	Ground Zero	נקדת אפס (בשטח)
Browsing	עלעול	Predicted Net	נקדת ציון
Pitching	עלרוד, נדנוד	Coordinates	נקיה מחשבת
Weapon Emplacement	עמדת נשק	Triangulation Point	נקדת תלות
Colleague, Friend	עמית	Smoke Generator	נר עשן
Formation	עצבה	Armory	נשקיה
Transom	עצה (בכלי שיט)	Fallout	נשרת
Unidentified	עצם בלתי מזוהה	Round Trip	סבב
Flying Object (UFO)	(עב"י)	Turnaround	סבה
Combat Stress	עקת קרב	Retrofit	סגלול
Deserter	עריק	Closure	סגר
NBC Defense Kit	ערכת מגן	Order of Battle	סדר כוחות
Smog	ערפיח	Exceptional Secret	סוד חריג
	עתיודאי	Diesel Oil	סולר
High-explosive Shell	פגז נפיץ	Sound Navigation (Sonar)	סונר
Cold Injuries	פגיעות קר	Traffic	סיור גבירות קרקע
Discharge from Service	פטור	Reconnaissance	
Pyrotechnics	פירוטכניקה	Silo	סילו
Tent Fly, Shelter-Half	פלג אהל	Indicator	סימן מעיד
Sapper, Pioneer	פלס	Prevention	סכול
Mosaic,	פסיפס,	Security Risk	סכון בטחוני
Photo Mosaic	פסיפס תצלומים	Attachment for	סמיכות מנהלית
	פעילות חבלנית עוינת (פח"ע)	Quarters and Rations	
Reprisal	פעלת תגמול	Hydrofoil	סנפירית
Exploder	פצץ	Gunboat	ספינת תותחים
Incendiary Bomb	פצצה מציתה	Stowage	ספן

Trampoline	קפצת	Mortar Bomb	פצצת מרגמה
Security Officer	קצין בטחון	Manifestly	פקודה בלתי
Intelligence	קצין בטחון שדה	Unlawful Order	חוקית בעליל
Security Officer		Standing Operating	פקודות קבע
Safety Officer	קצין בטיחות	Procedures	לקרב (פק"ל)
Town Major	קצין העיר	Order of the Day	פקודת יום
Chief Infantry and	קצין חי"ר וצנחנים	Home Front Command	פקוד הערף
Paratroop Officer	ראשי (קחצ"ר)	Project	פרויקט
Operations Officer	קצין מבצעים	Frigate	פריגטה
	(קמב"ץ)	Bridge Laying	פריסת גשר
Welfare Officer	קצין תנאי שרות (ת"ש)	Stringer	פתיו (חלק מגשר)
Radiation	קרינה		צבא הגנה לישראל (צה"ל)
Grounding	קרקוע	Paramilitary	צבאי למחצה
Liaison	קשור	Display Device	צג
Landline Communication,	קשר קוי	Midget Submarine	צוללת ננס
Wire Communication		Cadet	צוער
	קשת התהפוכות (מתקן ברכב)	Citation, Mention	ציון לשבח
Visibility	ראות	in Dispatches	
Director of Military	ראש אמ"ן	Air Photography	צלום אווירי
Intelligence		Compact	צמום
	ראש לשכה (רל"ש)	Snorkel	צנרן
Overlay	רבד	March	צעדה
Mortar Crewman	רגם	Floating Debris	צפת
Galil Assault Rifle	רובה סער גליל	Jerry Can	קבולית
Altitude	רום	Concrete Cube	קבינת בטון
Antitank Rifle Grenade	רומה-רובה	Army Group	קבוצות ארמיות
	נגד טנקים (רנ"ט)	Bore	קדח הקנה
Automatic Grenade	רומה רמונים	Smooth Bore	קדח חלק
Launcher		Rifled Bore	קדח מחרק
Landing Craft Hovercraft	רחפת	Forebode	קדמה
Armored	רכב קרב משרון (רק"ם)	Coder	קודאי
Combat Vehicle		Corvette	קורבטה
	רשימה מקבצת (ר"ם)	Bomb Release Line	קו שחרור פצצות
Antisubmarine Net	רשת נגד צוללות	Katyusha	קטיושה
Helmet Net	רשת קסדה	Combat Vehicle	קסדת שריונאי
Holding Force	רתק	Crew Helmet	

Air-Refueling	תדלוק אווירי	Chip	שֵׁבֶב
Frequency	תָּדָר	Code Breaking	שְׁבִירַת צֵפֶן
Process	תְּהַלִּיךְ	Cryptanalysis	
Smooth Bore Gun	תוֹתַח חֶלֶק קֹדַח	Combat Routine	שְׁגֵרָה מִבְצָעִית
Rifled Bore Gun	תוֹתַח מִחוֹרֵק קֶנָה	Keel	שִׁדְרִית
Assault Gun	תוֹתַח סֶעַר	Fire Practice Area	שֵׁטַח אֵשׁ
Maintenance	תְּחֹזִיקָה	Airdrop Strip	שֵׁטַח הֶטְלָה
Rearming	תְּחִמוּשׁ	Drop Zone	שֵׁטַח הֲצָנָחָה
Cartridge Blank,	תְּחִמִּישׁ	Passable Terrain	שֵׁטַח עָבִיר
Ballistic Cartridge		Limited Traffic	שֵׁטַח עָבִיר בְּמִגְבּוּלוֹת
Assessment of	תְּמוֹנַת מַצָּב	Ability Terrain	
the Situation		Open Country	שֵׁטַח פְּתוּחַ
General Situation	תְּמוֹנַת מַצָּב כּוֹלֶלֶת	Manpower and Personnel	שְׁלִישוֹת
Cage Support	תְּמָדָה כְּלוּב	Mine Sweeping	שְׁלִיַת מוֹקָשִׁים
Text	תַּמְלִיל, טֶקְסֵט	Administration	
Signing	תְּמַרּוּר	Maintenance of Contact	שְׁמִירַת מִגָּע
Fire and Movement	תְּנוּעָה וְאֵשׁ	Dragons Teeth	שִׁנֵּי דְרָקוֹן
Documentation	תְּעוּדָה	National Emergency	שְׁעַת חָרוֹם
Canalization	תְּעוּלָה	Bilge	שְׁפוּלִים (בִּאוֹנִיָּה)
Audacity	תְּעָזָה	Lanyard	שָׁרוּף
Marking Tape Reel	תֵּף גֵּל	Voluntary	שְׁרוֹת מְלוּאִים נּוֹסֵף
Marking Tape Hip Reel	תֵּף יָרֵךְ	Reserve Service	
Overhead Charges	תְּקוּרָה	Restart	שְׁתַּחוּל
Offensive Action	תְּקִיפָה	Deceleration	תְּאוּסָה
Malfunction	תְּקֵלָה	Formation, Model, Format	תְּבִנִּית